

Pogonatum subrotundum en P.aloides

Dixon geeft als verschilkenmerk o.a. op, dat de columella van de eerstgenoemde soort cilindrisch, van de laatste gevleugeld is. In Z, Limburgs materiaal vond ik fraai gevleugelde columella's, terwijl alle overige kenmerken (korte, wijdmondige theca, vrijwel gladde kapselepidermis, korte stompe en stomp getande bladeren) op *Pogonatum subrotundum* (Huds.) Lindb. wezen. Dacht ik eerst te doen te hebben met de eenmaal gevonden bastaard tussen deze twee soorten, vergelijking met betrouwbaar exsiccatenmateriaal uit de collectie van het Rijksherbarium leerde, dat genoemd columellakenmerk niet opgaat: vele, niet alle onderzochte exemplaren van *Pogonatum subrotundum* hadden ook deze vleugels! Men zij dus voorzichtig met dit kenmerk bij het determineren met Dixon.

Summary.

It is pointed out, that the form of the columella is not, as suggested by Dixon, a reliable character to distinguish *Pogonatum subrotundum* (Huds.) Lindb. (*P. nanum* Brid.) from *P. aloides* (Hedw.) Palis.: winged columellas may also occur in the former species.

Jan Barkman

Catoscopium nigratum Brid.

Bij het determineren van mijn Laplandse materiaal kwam ik ook deze soort tegen. De determinatie kostte mij enige moeite, omdat de zo karakteristieke kleine, bolronde, zwarte sporedoosjes ontbraken. En Dixon heeft vergeten dit geslacht in zijn tabellen voor vegetatieve kenmerken op te nemen! Bij het bekijken viel het mij op, hoe zeer de soort vegetatief op *Ceratodon* en *Barbula fallax* lijkt. Mede door de nalatigheid van Dixon zou het dus heel goed mogelijk zijn, dat men deze soort als zodanig niet herkent; en dat zou heel jammer zijn, omdat het een boreaal-alpiene soort is, die in ons land slechts éénmaal ge-

vonden is (Langeveld bij Noordwijkerhout). Deze vindplaats, een veentje in een duinpan, is vernietigd, maar uitgesloten is het niet, dat hij nog elders in ons land voorkomt. Men zoekt vooral in kalkhoudende moerassen met mossen als *Philonotis*, *Calliergon giganteum*, *Scorpidium*, *Campylium stellatum*, *Fissidens adiantoides*, *Cratoneurum*, e.d., plaatsen dus waar ook *Tomenthypnum nitens* en *Cinclidium stygium* thuis horen. Als voorbeeld van een dergelijke vegetatie (maar zonder de laatste 2 soorten) noem ik de vennen aan de voet van de Jansberg bij Mook.

En nu voor de speurders de kenmerken van *Catoscopium*:

Van *Ceratodon* onderscheidt hij zich door de gave bladtop, van *Barbula fallax* door de niet squarreuse bladeren en de volkomen gladde bladcellen, van *Barbula gracilis* door de korte bladtop en de niet uittredende nerf. De nerf eindigt in de top, vlak vóór de spits.

De bladeren zijn zuiver driehoekig, met over het grootste deel van de bladlengte sterk omgerolde randen. De bladcellen zijn glad en doorzichtig, kort rechthoekig, aan de basis en bij de nerf langer gerekt; alle zijn rondom gelijkmatig verdikt, met vrij dikke wanden en in de celhoeken afgerond. De bladeren zijn kleiner dan bij *Ceratodon* en *Barbula fallax*, waar ze 2-2,5 mm. lang zijn; bij *Catoscopium* zijn ze slechts 1,5 mm. lang. Hun kleur is ietwat blauwachtig groen. Ze staan vrij ver uiteen langs de meestal rode stengels, die tot dicht bij de top met warrig rhizoidenvilt bekleed zijn en daardoor in dichte zoden samenhangen. Een kenmerk ter onderscheiding is ook nog de stand der bladeren: zij staan n.l. ook in droge toestand schuin af, en wel reeds vanaf de basis; er is dus geen aanliggende schede, zoals bij *Barbula fallax*. De top van de bladeren is droog naar de stengel toe gekromd. Bij mijn Laplandse materiaal stonden de bladeren zuiver in 3 overlangse rijen, volgens Limpricht staan ze in 5 of 8 rijen, andere flora's reppen niet over de bladstand.

De tabel van Dixon kan als volgt aangevuld worden:

Tabel V:

31 b.	Apex entire or else the nerve vanishing below
it	32
32 a.	Leaves short ($\frac{3}{4}$ line) with short acute points,
neither sheathing nor squarrose, when dry erect	

- to-patent with incurved tips; leave cells quite smooth; stems red, thickly covered with tomentum 68. *Catoscopium*.
 b. Plant different 41. *Barbula*.

Summary

The vegetative differences between *Catoscopium nigritum* on one hand and *Ceratodon*, *Barbula fallax* and *Barbula gracilis* on the other hand are indicated. As Dixon (Student's Handbook of British Mosses) has not included the genus *Catoscopium* in his keys to the genera, based on gametophyte characters, a supplement to his key V is given at the end.

Jan Barkman

+ +
+ +

Nogmaals Zuid-Limburg

Hieronder volgt een aanvulling op de mossenlijstjes van E. Agsteribbe (Buxb. 1947 p.29) en J. Landwehr (Buxb. 1948 p.41). Om de lijst kort te houden en niet in herhalingen te vervallen, noem ik slechts soorten die zij niet vermelden. Dit wil natuurlijk geenszins zeggen dat ik al de door hen genoemde soorten ook vond.

M u s c i:

Astomum crispum (Hedw.) Hampe. Boomgaard bij Eysden.

Calliergonella cuspidata (Hedw.) Loeske var. *pungens* Sch.
Wegkant Geulem-Meersen.

Campylium hispidulum (Brid.) Mitt. var. *sommerfeltii*
(Myr.) C. Müll, Savelsbos, grond.
Gronsveld.

Fissidens cristatus Wils. Kalkrots in bos. Geulem.

Leptodictyum riparium (Hedw.) Warnst. var. *longifolium*
Hedw. Ondergedoken in Geul. Geulem.

Orthotrichum lyelli Hook & Tayl. Boom langs Geul,
Schaloen, Valkenburg.

" *pulchellum* Brunt. Kalksteen langs Geul,
Geulem.

Oxyrrhynchium speciosum (Brid.) Warnst. Stenen en wortels in beekje, Kloosterbos Houthem